

ECDC SVEIKATOS INFORMACIJA

Apie legioneliozę – turistų apgyvendinimo įstaigų vadovams

Atsakomybės apribojimas. Šis informacinis lapelis pateikiamas tik bendraisiais informaciniais tikslais. Susisiekite su savo šalies atsakinga institucija, jei norite gauti atitinkamai šaliai skirtas rekomendacijas arba informacijos apie teisės aktus.

Kas yra legioneliozė?

Bendra informacija

Turimais duomenimis, kasmet legionelioze susergera per 1000 turistų*. Tačiau legioneliozės riziką turistų apgyvendinimo įstaigose galima sumažinti. Šiame informaciniame lapelyje pateikiama informacija turistų apgyvendinimo įstaigų (pvz., viešbučių, apartamentų, kempingų) savininkams ar vadovams.

Kas yra legioneliozė?

Legioneliozė yra ūminė pneumonija (plaučių uždegimas), kurią sukelia legionelės bakterijos. Apie 5–10 proc. pacientų miršta. Susergera ne visi užsikrėtusieji legionelės bakterijomis. Kokia nors liga jau sergantiems, rūkantiems ir vyresnio amžiaus žmonėms pavojus susirgti legionelioze yra didesnis. Užsikrėtus simptomai dažniausiai atsiranda nuo antros iki dešimtos dienos; retais atvejais simptomai atsiranda per tris savaites.

Liga paprastai prasideda nuo karščiavimo, drebulio, galvos ir raumenų skausmo. Po to prasideda sausas kosulys ir darosi sunku kvėpuoti, ir tai gali peraugti į ūminę pneumoniją. Apie trečdalis pacientų viduriuoja arba vemia, o apie pusė praranda orientaciją arba ima kliedėti. Daugumą pacientų būtina hospitalizuoti ir gydyti tinkamais antibiotikais. Norint pateikti tikslią diagnozę, reikia atlikti specifinius laboratorinius tyrimus. Diagnozė dažnai nustatoma po to, kai turistai grįžta namo.

Kaip užsikrečiama legionelioze?

Legionelioze užsikrečiama įkvėpus mikroskopinių vandens lašelių (aerolio), kuriuose yra legionelės bakterijų. Šios bakterijos gyvena ir dauginasi vandenyje tam palankiomis sąlygomis, pvz., įrengtų vandens sistemų 20–50°C temperatūros stovinčiame vandenyje. Aerolio su legionelės bakterijomis gali susidaryti atsukus čiaupą ar dušą, iš sūkurinėse voniose susidarančių vandens burbulų arba tam tikrose oro kondicionavimo sistemose.

* Europos ligų prevencijos ir kontrolės centras. Legioneliozė Europoje, 2014 m. Stokholmas: ECDC; 2016 m. Skelbiama adresu <http://ecdc.europa.eu/en/publications/Publications/legionnaires-disease-europe-2014.pdf>

Ar apgyvendinimo įstaiga yra infekcijos šaltinis?

Jeį pranešama, kad legionelioze susirgęs asmuo buvo apsistojęs tam tikroje apgyvendinimo įstaigoje, tai nebūtinai reiškia, kad pacientas užsikrėtė būtent ten. Jis galėjo užsikrėti ir daug kur kitur. Tačiau, kai nustatoma, kad du ar daugiau susirgusių asmenų buvo apsistoję toje pačioje apgyvendinimo įstaigoje, ypač per trumpą laikotarpį, labiau tikėtina, kad infekcijos šaltinis buvo būtent ta apgyvendinimo įstaiga. Tokiu atveju toje apgyvendinimo įstaigoje būtina neatidėliojant atlikti tyrimą.

Kaip turistų apgyvendinimo įstaigos vadovas, turėtumėte žinoti apie legioneliozės riziką ir imtis priemonių tai rizikai kuo labiau sumažinti.

Kokios yra rizikos zonos turistų apgyvendinimo įstaigoje?

Infekcijos rizika galima bet kur, kur gali susidaryti vandens lašelių (aerozolio). Kai kurie pavyzdžiai:

- dušai ir čiaupai;
- hidromasažinės ar sūkurinės vonios;
- aušinimo bokštai ir oro kondicionavimui naudojami garavimo kondensatoriai;
- dekoratyviniai fontanai, ypač uždaroje patalpoje;
- drėkinamos maisto vitrinos ir kiti dulksnos įrenginiai;
- augalams laistyti naudojamų sodo žarnų vandens sistemos.

Kur legionelės bakterijos gali išgyventi ir daugintis?

- 20–50°C temperatūros vandenyje;
- karšto ir šalto vandens rezervuaruose ar cisternose;
- vamzdžiuose, kuriuose vanduo beveik arba visiškai neteka (be kita ko, neapgyvendintuose kambariuose);
- dumble (bioplėvelėje) bei sąnašose ant vidinių vamzdžių ir rezervuarų paviršių;
- ant tarpiklių ir hermetiškų plombų guminių ir natūralių medžiagų;
- vandens šildytuvuose ir karšto vandens talpyklose;
- vamzdžių, dušų ir čiaupų nuosėdose ir rūdyse.

Šios sąlygos skatina legionelės bakterijų dauginimąsi ir lemia didesnę riziką svečiams ir darbuotojams užsikrėti.

Kaip stebime legioneliozę?

Legioneliozės epidemiologinę priežiūrą vykdo Europos legioneliozės epidemiologinės priežiūros tinklas (ELDSNet). Jo veiklą koordinuoja Europos ligų prevencijos ir kontrolės centras (ECDC). Tinklo veikloje dalyvauja ES ir daugelio pasaulio šalių nacionalinių visuomenės sveikatos institucijų paskirti epidemiologai ir mikrobiologai. Tinkle dalijamasi informacija tarp šalių, kuriose žmonės susirgo, ir šalių, kuriose jie užsikrėtė. Be to, tinkle yra nustatytos procedūros, pagal kurias kelionių organizatoriams pranešama apie grupinius atvejus. Tokią riziką galite sumažinti, jei turėsite *Legionelės bakterijų kontrolės planą*.

Ko aš, kaip turistų apgyvendinimo įstaigos vadovas, galėčiau imtis, kad mano svečiai neužsikrėstų legionelioze?

Rizikos sumažinimas. 15 punktų legionelės bakterijų keliamos rizikos sumažinimo planas

Legioneliozės riziką galima labai sumažinti.

Viešbučių ir kitų apgyvendinimo įstaigų savininkams rekomenduojama vadovautis 15 punktų legionelės bakterijų keliamos rizikos sumažinimo planu:

1. paskirti už legionelės bakterijų kontrolę atsakingą asmenį;
2. užtikrinti, kad paskirtasis asmuo būtų pakankamai kvalifikuotas bei patyręs, kad galėtų kompetentingai vykdyti atitinkamas užduotis, taip pat kad kiti darbuotojai būtų tinkamai kvalifikuoti ir suvoktų, koks svarbus jų vaidmuo užtikrinant legionelės bakterijų kontrolę;

3. užtikrinti, kad karštas vanduo visada būtų karštas ir cirkuliuotų – vandens temperatūra visoje karšto vandens sistemoje turi būti 50–60°C (per daug karštas, kad ranką jame būtų galima laikyti daugiau nei kelias sekundes);
4. užtikrinti, kad šaltas vanduo visada būtų šaltas; turėtų būti užtikrinta, kad visoje sistemoje prie visų vandens ištekėjimo angų vandens temperatūra būtų žemesnė nei 20°C (tai gali būti neįmanoma, kai aplinkos temperatūra yra aukšta, tačiau reikėtų dėti visas pastangas, kad į patalpas patenkantis ir talpyklose esantis vanduo išliktų kuo šaltesnis);
5. bent kartą per savaitę, jei kambariai yra neapgyvendinti, ir visada prieš atvykstant svečiams kelioms minutėms atsukti visus čiaupus ir dušus svečių kambariuose ir kitose zonose ir leisti vandeniui tekėti (iki tol, kol pasiekiami 3 ir 4 punktuose nurodyta temperatūra);
6. užtikrinti, kad dušo galvutės ir čiaupai būtų švarūs ir be nuosėdų;
7. reguliariai, bent dukart per metus, išvalyti ir dezinfekuoti aušinimo bokštus ir vamzdžius, naudojamus oro kondicionavimo sistemose;
8. kartą per metus išvalyti, išdžiovinti ir dezinfekuoti vandens šildytuvus (kaloriferius);
9. po sistemos ir vandens šildytuvų tvarkymo darbų ir prieš kiekvieno sezono pradžią 2–4 valandas dezinfekuoti karšto vandens sistemą dideliu kiekiu (50 mg/l) chloro tirpalo;
10. bent kartą per tris mėnesius, vadovaujantis gamintojo instrukcijomis, reguliariai išvalyti ir dezinfekuoti visus vandens filtrus;
11. kas mėnesį patikrinti vandens talpyklas, aušinimo bokštus ir prieinamus vamzdžius; užtikrinti, kad visos dangos būtų nepažeistos ir gerai pritvirtintos;
12. bent kartą per metus patikrinti šalto vandens rezervuarų vidų ir, aptikus nuosėdų ar kitokių nešvarumų, juos dezinfekuoti panaudojant 50 mg/l chloro tirpalo ir išvalyti;
13. užtikrinti, kad atlikus sistemos pakeitimus arba sumontavus naujus įrengimus neliktų vamzdžių, kuriuose vandens srautas būtų nepastovus arba jo apskritai nebūtų, ir po bet kokių atliktų darbų sistemą dezinfekuoti;
14. jei įstaigoje yra sūkurinė vonia (dar vadinama hidromasažine vonia), būtina:
 - ją nuolat apdoroti 2–3 mg/l chloro ar bromo tirpalo, o medžiagų koncentraciją ir pH tikrinti bent tris kartus per dieną;
 - kasdien pakeisti bent pusę vandens;
 - kasdien išvalyti smėlio filtrus;
 - kartą per savaitę išvalyti ir dezinfekuoti visą sistemą;
15. kasdien užrašyti visus vandens sistemų priežiūros duomenis, tokius kaip temperatūra, pH ir chloro koncentracija, ir užtikrinti, kad juos reguliariai patikrintų vadovas.

Jei norite gauti išsamesnių patarimų apie konkrečius kontrolės veiksmus, reikėtų kreiptis į šios srities ekspertus. Jie gali atlikti išsamų įstaigos rizikos vertinimą. Išsamiau patarti gali vietinės visuomenės sveikatos įstaigos.

Legionelės bakterijų buvimo aplinkoje tyrimas

Legionelės bakterijų tyrimas yra naudinga priemonė, tačiau tik jei jį atlieka kvalifikuoti darbuotojai, kurie kartu patikrina ir vandens sistemą. Be to, vandens mėginius turėtų tirti laboratorijos, akredituotos vykdyti legionelės bakterijų tyrimus (pvz., xUKAS, ISSO, ACCREDIA arba atitinkamos nacionalinės įstaigos). Neigiamas tyrimo rezultatas nebūtinai reiškia, kad apgyvendinimo įstaigoje nėra legionelės bakterijų arba kad nėra jokios rizikos.

Kaip sužinoti daugiau?

Papildoma informacija pateikiama tinklalapyje ELDSNet kartu* su nuoroda į "European Technical guidelines for the prevention, control and investigation of infections caused by *Legionella* species, June 2017".

* <https://ecdc.europa.eu/en/about-us/partnerships-and-networks/disease-and-laboratory-networks/eldsnet>